

KIBRIS'TA AĞIT-TÜRKÜ GELENEĞİ

LAMENT-TÜRKÜ TRADITION IN CYPRUS

Şevket ÖZNUR*

Özet:

Sözlü yazın, başlangıçtan bugüne değin, toplumların, köklerini, ekinlerini, gelenek ve göreneklerini “söz” aracılığıyla, kuşaktan kuşağa aktararak yaşatmaktadır.

Dil bir toplumun en önemli varlığıdır. Dili olmayan toplumlar, yok olmaya mahkûmdurlar. Bugün günden güne yok olan, bir çok Dünya diliyle birlikte, o topluluğun kültürü de yok olmaktadır.

Bir dilin gelişmişliği o dili yaratan toplumun kültürüyle ilgilidir. Kültür, yani maddî ve manevî üretimlerin toplamı ne derece zengin ise dili de o derece zengindir.

Bu bağlamda; bizim ele alacağımız ağıt-türkü konusu da, sözlü kültürün bir türü olarak bu işlevini yerine getirmektedir.

Ağıt-türküler, çağlar boyu değiştirilip yeniden biçimlendirilmişlerdir. Kuşaktan kuşağa, ağızdan ağıza aktarılırken az da olsa eklemeler ve çıkarmalar olmuştur.

Kıbrıslı Türkler ve Rumlar yıllar boyu bu ada üzerinde yaşamışlar birbirlerini her konuda etkilemişlerdir. Ortak beğeniler yaratırken, kendi toplumlarına özgü değerleri, gelenek-görenekleri koruyup, yaşatmışlardır. Bugün Kıbrıslı Rumların ve Kıbrıslı Türklerin ağıt-türkü geleneğine baktığımızda bu etkileşimizi açıkca görebilmekteyiz.

Biz bu makalemizde bu etkiler üzerinde durup, örneklerle sizlere bu konu hakkında bilgiler veremeye çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Dil, Ağıt-Türkü, Kıbrıs.

---

* Yakın Doğu Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı Vekili – Kıbrıs
sevketoznur@hotmail.com

Abstract:

Since the beginning of humankind, verbal literature keeps alive society's and therefore people's roots, cultures and customs throughout generations via words.

The subject of idioms that we are going to deal, functions as a type of verbal literature.

Language is the most important existence of a society and without a language a society can easily disappear. Today, by the disappearance of a lot of world languages societies are also disappearing. How developed a language is related to the society's culture that created it. A language is as reach as its society's culture.

Throughout the ages, idioms were changed and put into a form and some words added and removed.

Turkish and Greek Cypriots lived together on this island for long years and affected each other on almost every subject. They developed common likings but at the same time protected their own values

Key words: Language,Lament,Cyprus.

Giriş

Kıbrıs Türk Halk Edebiyatı'nda ağıt; daha çok destan olarak bilinip bugüne kadar yazılıp , söylendi. Bizde destan olarak bilinen; Hasanbulliler, Dr. Behiç, Mida ve benzerlerinin tümü aslında ağıttırlar. Çünkü bu ağıtların tümü de, bu olayların arkasından söylenip, yazılmışlardır. Pertev Naili Boratav'ın dediği gibi: "... Ağıt acıklı bir olayı konu alan ve metni de bu olayı anımsatan, bütün yoğunluğuyla yaşatmaya elverişli türkülerin bütünü anlaşılmaktadır" (Boratav, 1982a: 444). Kıbrıs'taki ağıtları okuduğumuz zaman da, geçmişte yaşanmış bu olayları yeniden yaşamış gibi oluruz.

Boratav: "... Ağıtlar insanlığın ortak acısını canlı biçimde anlatan yazınsal metinlerdir. Ağıt, bir ölüm üzerine belli bir geleneğe uyularak yapılan törenlerde yakılmış ve söylenmiş, bir de böyle bir törende yakıldığı halde sonra da anılarda yaşayan türkü olarak iki anlama gelir"demektedir (Boratav, 1982b: 471).

Kıbrıs Türk Halk Edebiyatı'nda türkü, destan adlarıyla adlandırılan ağıtlar, Kıbrıs Rum Halk Edebiyatı'nda "Travuthi-Miriloyi" adıyla söylenmektedir. Çünkü Rumlarda ağıt için ayrı bir sözcük kullanılmamaktadır, bu nedenle "Travuthi" sözcüğü destan, türkü, şarkı, ağıt için kullanılmaktadır.

Ali Öztürk: "... bir ağıtın söylenebilmesi için aşağıdaki şartların bir arada ve bir bütün olarak bulunması gerektiğini belirtir:

- 1- Ölümün trajik bir olay içerisinde meydana gelmesi
- 2- Ölen kişinin (kadın veya erkek) mutlaka bazı özelliklere sahip olması
  - a- Çevrenin ve akranlarının sevgi ve takdirini kazanması
  - b- Seçkin bir kişiliğe sahip olması" (Öztürk 1986: 383).

Bu bağlamda Kıbrıs Türk ve Rum Halk Edebiyatı'ndaki ağıtlar; yukarıda saymış olduğumuz özelliklerin çoğunu içerirken, ayrıca toplumun belleğinde yer etmiş, halktan kişilerin arkasından da, "Biğidarilerin" in ağıt yaktıklarını, hatta ölmezden önce, bu insanları yani "Biğidarileri" kendilerinin çağırdıklarını ve topluma, gençlere bir ders vermek amacıyla, kendileri için ağıt yakmasını istemişlerdir. Ağıtları okuduğumuz zaman, toplumun ve kişilerin üzerinde, çok büyük etkiler bıraktığını görmekteyiz.

İşte bizim ele aldığımız ağıtları söyleyip, broşür olarak basıp-satan Kıbrıslı Rum ve Türk ozanlar , asılan, öldürülen tüm bu insanlar için ne kadar üzüldüklerini, etkilendiklerini ağıtların içerisinde belli etmektedirler.

Ağıtlara baktığımız zaman, ülkemizin geçmiş yaşamı gözlerimizin önüne gelir; 1892 yılında yazılan "Hasanbulliler Ağıtı"; 1897 "Latif Ağa Ağıtı"; 1905 "Yenağralı Mehmet Ağa Ağıtı"; 1924 "Fatma Hanım Ağıtı"; 1924 "Karısını Öldüren Doktor Behiç Beyin Merkezi Cezaevinde Asılması Ağıtı"; 1930 "Salih Kel Hasan Ağıtı"; 1931 "Nazire Mehmet Emin Ağıtı"; 1933 "Yusuf Mehmet'in Ağıtı"; 1934 "Pileli Mehmet Hasan Ağıtı"; 1946 "Cemal Mida Ağıtı" vb. Türk-Rum gözetmeden, Kıbrıs adası üzerindeki tüm trajik, sosyal olaylar, gelenek-görenekler, kısacası ülkemizin toplumsal tarihi bizlere ozanlar tarafından anlatılır.

Prof. Dr. Erman Artun bu konuyla ilgili: "... Ağıtların sosyal işlevleri vardır. Ağıtların incelenmesi sonucu birçok halk edebiyatı türünün doğuşu daha kolay açıklanmaktadır. Ağıtların yakılışı trajik bir olaya dayalıdır. Geleneklerle ağıtların ne denli sıkı bağları olduğunu anlıyoruz" (Artun, 2004: 159).

Zekiye Çağım: "Ağıt, toplumun manevi değerlerindedir. Toplum içinde oluşan sosyo- ekonomik yapı ve bunun sonucunda geleneklerin değişme ve gelişme etkileri ağıtlara da yansır. Ağıtın amacı acıyı dile getirmektir. Ayrıca ağıtlarda ekonomik yapılardan kılık-kıyafete, yaşama biçimine kadar kesitler sunulmaktadır. Ağıtların geleneğin taşıyıcısı olmalarının yanı sıra ağıdın, söylendiği dönemin özelliklerini de yansıttığı söylenebilir (Çağım, 1999: 34).

Bu nedenle ağıtlar sadece bir şiir olarak görülüp, okunamaz. Kıbrıs Adasının bugüne kadar yazılmayan, sadece kulaktan kulağa, kuşaktan

kuşaaĝa aktarılan yaşanmışlıkları bu metinlerde yer alırken, Türk-Rum olsun, bu metinleri okurken kendinden mutlaka birşeyler bulmaktadır.

Bu aĝıtların ayrıca dilleri de çok zengin. Rumca orjinalleri okunduĝu zaman beyitler arasında kafiyeleniş çok güzel. Türkçeye çevrildiĝi zaman hayli deĝer kaybı olmasına raĝmen, ozanların yapıtlarında kullandıkları dil çok akıcı. Benzetmeler, deyimler, atasözleri açasından zengin olan aĝıtlar, ayrıca Türkçe sözcüklerin kullanımı açasında da çok önemli. Bilineceĝi gibi Rumcada ortalama 3500 tane Türkçe sözcük vardır. Bunlar eskiden, Kıbrıslı Rumlar tarafından çok yoğun bir biçimde kullanılıyordu (Bk. Öznur, 2005; İslamoĝlu, 1994; Yangulli, 2003).

Aĝıtlara bakıldıĝı zaman, eskiden yazılanlarda Türkçe sözcüklerin daha fazla olduĝu gözlemlenir. Günümüze yaklaşıkça Türkçe sözcükler daha az kullanılmaktadır. Ařaĝıda sizlere bu aĝıtlardan örnekler sunacaĝız.

1. AVUKAT SÜLEYMAN ŞEVKET İÇİN YAKILAN AĝITLAR

Sunacaĝımız örneklerde Ulviye Mithat Hanım'ın Süleyman Şevket Bey için yazmış olduĝu Türkçe aĝıtın yanı sıra şimdiye dek bilinmeyen iki aĝıtta yer alacaktır. Bunlardan ilkinde ünlü Rum halk ozanı Azinas tarafından yakılmış, ünlü araştırmacı-yazar Dr. Yangullis tarafından tespit edilmiş ve tarafımızdan da yine manzum olarak Türkçeye kazandırılmış Rumca aĝıt; ikincisinde ise bizler tarafından derlenip gün ışığına çıkarılmış ve ilk kez huzurlarınızda sunulacak olan merhum Mustafa Hulusi'ye ait olan Rumca aĝıt yer alacaktır.

Hakkında iki dilde güzel aĝıtlar yakılmış bulunan Avukat Süleyman Şevket Kıbrıslı bir beydi. 1908 (Azinas'a göre 1906 doĝumludur) yılında Kıbrıs'ın Baf kazasında bulunan Vreçça Türkçe adıyla Daĝařan köyünde dünyaya gelmiştir. Babasının adı Mehmet Kemal Cemal'di. Kardeşi Mahir Adataş beyin 1993 yılında Ankara'da yayımlamış olduĝu "Avukat Süleyman Şevket'in Yaşam Öyküsü" isimli kitabında verilen bilgilere göre babaları Mehmet Kemal Cemal Efendi Baf kasabasında Hâfiz Ali Efendi medresesinde yetişmiş ve öĝretmenlik formasyonu kazanmış birisiydi. Annelerinin adı Rahime Süleyman olup okur-yazarlığı bulunmayan bir ev hanımıydı.

Şevket doĝduĝu zaman annesi ile teyzesi arasında adeta paylaşılamaz oldu; gece annesinde kalan Şevket gündüzü de teyzesinde geçirmekteydi. Teyzesi ve eniştesi tarafından da çok sevilen bu çocuĝu neticede eniştesi bizzat okula yazdırdı. Derslerinde fevkalâde başarılı olan Süleyman Şevket liseyi 1926'da pek iyi dereceyle bitirdikten sonra İstanbul'da Hukuk Fakültesinde yüksek öĝrenimine devam ederek mezun oldu. Kıbrıs'ta o dönemlerde avukatlık yapabilmek için Londra'da birkaç yıl Hukuk tahsili

görmek kaçınılmazdı. Bu nedenle Londra'ya giderek üç yıllık bir "Barrister-at-Law" eğitimi gördükten sonra 1933 yılında vatanı olan Kıbrıs'a dönerek Baf kasabasında avukatlığa başlamıştır. Avukatlığa başladığı yıl 4 Ağustos 1933 tarihinde Kıbrıs Avukatlar Barosuna'da kaydını yaptırdığı bilinmektedir. Aynı zamanda "Kıbrıs Türk Atletizm Birliği olan 'Yıldız'ın da kurucusuydu. " Kıbrıs'ta gerek Rum gerekse Türkler tarafından çok sevilen ve başarılı bir meslek icra eden bu genç avukatımız maalesef henüz 27 yaşındayken 4 Aralık 1936 yılında bir sel kazasında şoförüyle birlikte sulara gark olarak bu fâni dünyadan göç etmiş tüm ailesini ve kendini tanıyan Rum-Türk herkesi mateme boğmuştur. Bu yetenekli Türk avukat o dönemde yaşamış olan Türk ve Rum ozanları öylesine etkilemiştir ki ölümünün ardından her iki dilde ağıtlar yakılmış ve senelerce bu ağıtlar halkın dilinde yaşamıştır. Aradan geçen uzun yıllar şiirlerin gün ışığına çıkmasını maalesef engellemiş bulunmaktadır.

Bu değerli hukukçumuzla ilgili sunacağımız ilk ağıt ünlü Rum Halk ozanı Haralâmbos Azinas'a aittir.

1.1. Süleyman Şevket İçin Haralâmbos Mihail Azinas'ın Kaleme Aldığı Ağıt

Azinas, Azina veya Azinos diye de bilinir. 1905 yılında Baf'ın Filûsa köyünde dünyaya gelmiş ve 6 Eylül 1979 yılında Avustralya'da yaşama gözlerini yummuştur. Ailesi küçük çapta çiftçilikle uğraşıyor, devecilik yapıyordu. Fakat ona şiir ve yollar daha cazip geldiğinden, çiftçiliği bırakıp devesiyle birlikte Kıbrıs'ı gezerek görüp, duyduğu olayları, insanları insanlara anlatmayı tercih eder.

Haralambos'un köyünde işlenen bir cinayeti anlattığı; "Çifte Cinayet, Katerina Antoni ve Mihail Athinu ve Katillerin Mahkûm Olmaları" adlı türkü (ağıt) onun ilk türküsü (ağıtı) olacaktır. Önceleri el yazması biçiminde hazırlayıp okuduğu türkülerini (ağıtlarını) eline para geçtikçe broşür biçiminde bastırma yönüne gitti.

Oğlunun ölümü üzerine Avustralya'ya göç eden Haralambos'un orada, onu seven ve takdir eden Rum-Yunan gurbetçilerine özellikle satirik şiirlerinden örnekler okuduğu bilinmektedir.

Kıbrıs'ın siyasal ve toplumsal tüm olayları ozanın şiirlerinin konularını oluşturmaktaydı. Son yüzyılın halk ozanlarının önde gelenlerinden biri olan Azinas'ın aşk şiirleri ve atışmaları da son derece etkileyici ve güzeldir. Ozanın Atatürk'ün ölümü üzerine de bir ağıtı vardır.

Avustralya'da kaleme aldığı bazı şiirleriyle Avustralya Başbakanı Gough Whitlam'dan takdir mektupları alan Kıbrıslı halk ozanı Azinas; 1974 yılının Ağustos ayında Ada'ya kesin dönüş yapmayı tasarlarken Kıbrıs'ta yaşanan olaylar nedeniyle düşüncesini değiştirmiştir.

Bu arada şunu da belirtelim ki 1963-1972 yıllarında iki kez doğduğu ülkeyi ziyaret eden Azinas ikinci ziyareti esnasında zengin satirik şiirlerini derleyip kitaplaştırmıştır.

AŞELYA DERESİ'NİN ŞARKISI VE DÖRT KURBANI

Olayın vuku bulduğu gün: 4 Aralık 1936.

Şairi: X. M. Azinas.

Şiirin yazıldığı yer ve tarih: Filusa, Baf; 1937.

Basıldığı yer: Stavrinidis Matbaası, Lefkoşa.

Batıdan doğuya ve kuzeyden güneye
Her dinden, her milletten insanlara çağrımdır.
Etrafımda toplansınlar ve düzenli dursunlar,
Söyleyeceklerimi iyicene duysunlar.
Bu şiiri yazıp da hatıra bırakmayı
Bir şair olaraktan görevim addederim.
Özellikle sürücüler akıllarında tutsun,
Tehlikeli bölgelerde hayli tedbirli olsun.
Derelerde, uçurumda hız yapmasınlar,
Tehlike görünce de tamamen dursunlar.
Yerlerinden inerek bir yol bakıversinler,
Tamamen emin olup öyle devam etsinler.
Bu söylediklerime eğer uymuş olsalar,
Derenin kenarında durup ilerlemeseler,
Arabadan inip de incelemiş olsalar,
Başa gelen felâket belki olmayacaktı,
Onlar da günümüzde hayatta kalacaktı.
Eskiler diyorlar ki insanın ders alması . . .
Gereklidir bu türden olaylar yaşaması.
Kişi tokuşacağı taşı önce bilseydi,
Onu ordan kaldırır ve öyle geçerdi.
Aksi halde millerce uzağından dolanır.
Beklenmedik olayda hayatını yitiren
Bir değil, iki değil, tam dört kişidir birden.
Beşinci nasıl kurtuldu, onu kimler kurtardı,
Başka pekçok insanın yaşamasına yaradı.
Girişte diyeceklerimi burada keseceğim,
Olayların vukuunu baştan nakledeceğim.
Nihayet ayın birinde yağmurlar başladı,
Derelerin suları adamakıllı çoğaldı.
Perşembe sabahında yerler vıcık vıcıktı,
Derelerse hemen hemen aynı kararda aktı.
Cuma günü yağmurlar asla ara vermedi,
Sular adeta köprülerin üzerlerinden indi.
Arklar kökten sökülmiş ağaçlarla doluydu,
Derelerdeki sular vapuru kaldırırdı.
Diyarizo bir, Ksero iki bunlar inmişlerdi,
Aşelya deresi, bu üçü taşmış durumdaydı.

Hele üçüncüsünün suları lânetli, uğursuz,
Nice anaları ve çocukları bıraktı öksüz.
Görünüşe bakılırsa köprü çamur doluydu,
Akan sular köprünün ayağına vururdu.
Köprünün ortası çökmüş, param parça olmuş,
Yan tarafları ise şemsiye gibi durmuş.
Sözün kıyası arabalar tuzakta fare gibi,
Bir bir kenarlarından geçmeye başladılar.
Süleyman Şevket adındaki avukatla beraber
Köprünün çöken yerine Salih geldi, en evvel.
Kasaba'dan¹ yola çıkmadan önce
Ahbapları Şevket'i önlemeye çalıştı.
Leymosun'da savunacak davası vardı,
Bu yüzden yola çıkmakta gece, ısrarlıydı.
Şoförlerin içinde daima tercih ettiği
Neşeli bir tip olan, çağırdı Salihçiği.
Çok iyi bir Türktü, bu nedenle
Nice tüccar, avukat, doktor
Onunla yolculuk yapardı,
Çağrılınca kar, kış demez hemen yola çıkardı.
Bu nedenle herkes onu tercih ederdi.
Bundan ötürü Şevket'le anlaştılar,
Altıya çeyrek kala hazırlandılar,
Leymosun'a gitmek için yola koyuldular.
Pissuri² istasyonunda yemek molası vardı,
Hiçbir şeyden habersiz sohbet ediyorlardı,
Ölüme yol alıyor, yaklaşıyorlardı.
Tam o esnada köprü yıkılıverdi,
Otomobili sığacak delik açılıverdi.
Rahmetli Şevket Salih'le yuvarlandılar,
Kötü talihlerinden ilk kurbanlar oldular.
Feci durumlarını düşünen gözyaşlarını tutamaz.
Yolda olacaklarına dereye yuvarlandılar.
O zaman feryada başladılar, yardım istediler,
Lâkin yakınlarda yoktu yardım edecek kimseler.
Derenin hızıyla bazen sağa, bazen ters yöne
Gidip tümseklere çarpıyorlardı,
Çıkıp da kurtulacak uygun yer arıyorlardı,
Fakat çabalamaları hep boşunaydı,
Karanlığa ek olarak sular da artmaktaydı.
Basmak için zemin de dayanıklı değildi,
Ve de yenecekleri insan gücü değildi,
Bir vapuru devirecek şiddette bir seldi.
Onları yutacak olan deniz uzak değildi.

---

¹ Kasaba: Günümüzde Baf kentinin eski adı.

² Pissuri: Leymosun Baf arasında ekmeği ve karpuzuyla ünlü bir zamanlar Türklerin de yaşadığı bir durak köyü.

Yaşama umutları tamamen tükenmişti,
Suyun derinliklerini kara ölüm gördüler.
Nihayet böylelikle ruh teslim ettiler,
Ve kim bilir denize ne türlü savrulduklar.
İkisinden artık ümit kesildiğini,
Daha sonra görelim kimlerin geldiğini.
İkinci yolcu otomobili ve şoför Stavros
Ve de genel kasiyer olan Lisandros,
Geceleyin Hirsofu'dan gelip Baf'tan geçerek
Leymosun'a gideceklerdi.
Baf Kasabası'na uğramaları şans eseriydi
Dediklerine bakılırsa arabaları bozulmuş
Işıklarını tamir ettirmek şart olmuş.
Lâmbaları eskisi gibi ışık vermiyormuş.
Stavros: "Lisandre efendi gel şu gece yolculuğunu
İptal edelim" demiş.
Lisandre: "Başka şoför bulurum,
Seni çağırمام" demiş.
Böylece Stavros gece yola çıkmayı düşündü,
Ustasının şikâyetçi olmasını istemiyordu.
Yakıtlarını ikmal ettiler, şavkları onardılar,
Yola çıkıp birlikte malûm dereye vardılar,
Feci ölümün yer aldığı köprüye ulaştılar.
Feryadın, üzüntünün ve iniltinin
Yer aldığı o uğursuz köprüye.
Onların kederini kim kaleme alabilir.
Hangi yürek acı çekmeden bunu anlatabilir.
Onlar da arabayla dereye yuvarlandılar,
Kaderleri öyleydi, acı ölümü tattılar.
Tanrıya yakarışlarını, feryatlarını
Tanrıdan gayrisi duymadılar.
Derenin ilk kurbanları bunlar oldular.
Bu olay dünya durdukça unutulmayacak.
Yağmurların sele dönüştüğü böyle
Karanlık bir gecede,
Ananın çocuğunu, çocuğun anasını
Yitirdiği böyle bir gecede,
Kimi zaman suyun üstünde
Kimi kez suyun dibinde,
Uyuyan dört ceset mevcuttu.
Deniz de fırtınalı olduğundan
Onlara güçlük çoktu.
Bağı olmayan gemi misali kayalara vuruyorlardı,
Dalgalar nereye atarsa oraya gidiyorlardı.
Şoförü kurtulan üçüncü otomobil
Şoför Fotis'e aitti, bana bizzat kendisi anlattı.
Baf'tan Leymosun'a harnıp taşımaktaydı.
Seymon'un yanında çalışıyor, parasını alıyordu.

Onu her yere gönderiyordu, yalnızca gidiyordu.
Sözün kısası o gece harnıp yükletmişti,
Leymosun'da Trakaşol'a teslim edecekti.
Hurmacıklardan yavaşça inip
Sürat değiştirerek köprüye tırmanıverdi.
Neler olup biteceğinden tamamen bihaberdi.
Arabanın makine kısmı köprü tabanına düştü,
Suyun tazyikiyle de otomobil sürüklendi
İki dönüm kadar yere sulara sürüklendi
Neticede giderek kayalara bindirdi.
Kasasında harnıplardan hiçbir eser kalmadı,
Kendisi de yan taraftan ta damına tırmandı,
O vakit Tanrıya, İsa'ya, Azizlere yalvardı.
Islık çalıp, el çırpıyor, şöyle diyordu:
"Hangi müneccim dereye uçacağımı biliyordu,
Meryem anam yardım et kurtulayım" diyordu.
Tam orada su ikiye bölünüyordu.
Batıdaki kollardan birisi sakın görünüyordu.
"Gelip beni görerek acıyıp kurtaracak
ya Türk ya da Rum yok mu" diyordu.
Ay Neofito'nun doğusunda sığır besleyicisi vardı,
Anladım ki o saat pınarın başındaydı.
Tasadüfen öküzlerini suarmaya çıkmıştı,
Yuvarlanan arabayı ta karşıdan görmüştü.
Köprüye kadar geldi ve yeniden kayboldu,
Arabanın dereye yuvarlandığını düşündü.
Bu olayı görünce evlere doğru koştu,
Keşiş Yakovu'yu buldu ve durumu anlattı,
Vakit kaybetmeden dereye doğru gittiler,
Sularda, çamurlarda giderek görmeye gayret ettiler.
İki dakikada fenerlerle dereye vardılar,
Lâkin dereden de uzak durmaktaydılar.
Şoförün arabada bir miktar ipi vardı.
Kurnazca düşündüğü planını dinleyin,
Potinini çıkarıp ipin ucuna sardı,
Olanca kuvvetiyle papazlara fırlattı.
Papazlar onu kapıp kalınca ip sardılar.
Fakat hemen o anda dereden çıkmadı.
Belobida'dan küçük bir araba gelmekteydi,
Işıklarını görür görmez rahip koşuverdi,
Onları göğüsleyip felâketi önledi.
Ona dediler ki süratle geriye git
Ve hükümet istasyonuna durumu arz et.
Kumandan Kareklas ve S. Markides Efendi,
Kaff Efendi ve öğrendiğime göre Talaridis
Haberini alır almaz bu kibar beyler yollara döküldüler.
Bu arada Mülâzim Efendi ve üç kişi
Halatlar alarak onu kurtarmaya gittiler.

Ona, dereye nasıl atlaması gerektiğini tarif ettiler.
Onu sudan çekerek çıkardılar,
Önceleri olup bitenleri pek bilmiyordu,
Onu alıp hastahaneye getirdiler.
Olay mahalline de ikaz feneri diktiler.
Kumandan da Aşelyahlara gider,
“Yola taşlar dizerek yolcuları koruyun” der.
Orda önemli olaylar yaşandığını bilmeden
Kasabaya geri döndüler.
Bu yakada olayların akışını anlattım,
Leymosun tarafında olanları da anlatayım.
Köprüye ilk varan, dereye düşmesine ramak kalan
Otomobil hangisiydi.
Araba yolcu doluydu, şoförü de Nikola,
Kentli ve köylüleri getirmekteydi,
Leymosun’dan çıkıp yola.
Köprüde camlarını silmeyi düşündü,
Yavaş gitmek için de süratini düşürdü.
Köprünün yıkıldığını hemen farkediverdi,
Derenin sularının taşıklarını gördü.
Başlarına gelecek felâketi düşündü,
Frene bastı, vites atıp gerisin geri döndü.
Son süratle oradan Dimi³ köyüne vardı
Neredeyse tekerler hızdan yere basmazdı.
O yönden gelenleri Dimi’de durdurdular.
Ona ve Ay. Niofito’nun keşişlerine bravo.
Çünkü bunlar herkesten daha yararlı oldular.
Üzerlerine düşeni lâyıkiyle yaptılar.
Cesur davranışlarını yüce Tanrı kutsasın.
Cumartesi, tan vakti daha şafak sökmeden
Lisandros oradaki toprak düzlüklerdeydi.
Denizin kıyısında sırtüstü yatmaktaydı,
Ay. Leondios gibi ölü ve çırılçıplaktı.
Üzerinde elbise namına bir şey kalmadı,
Tüm organları da iflâs etmiş durumdaydı.
Bana anlattıklarına göre Şevket’in şoförünü de
Lisandros’u da çobanlar bulup haber verdiler.
Derede ve denizdeki tüm aramalara rağmen
Ötekiler belirmediler
Üç arabayı da param parça buldular.
Derenin çevresi sağa sola dağılan parçalarla doluydu.
Rahmetli şoför İstavros’a gelince. . .
Kimbilir ne büyük kayaların altında kalmıştır.
Bu aşikârdır ki onun kederi büyüktür.
Çünkü geride yedi yetim bırakmıştır.
Rahmetli Süleyman Şevket’e gelince,

---

³ Dimi: Eskiden Türklerle Rumların beraber yaşadıkları karma bir Baf köyüdür.

Aslen Vreççalıdır, Baf doğumludur.
Ne yabancıardan ve ne de yakınlarından
Hiç kimseyi gücendirip kırmamıştır.
Türkler ve Rumlar ona ağlamaktadır.
Bana dendiğine göre mesleğinde deneyimliydi,
Onu tanıyanlar asla unutmayacaklardır.
Meslektaşları da onun için yas tuttular,
Mahkeme binalarında
Önemli toplantıların yer aldığı
Büyük salonda
Melissa Efendi
Konuşma yaptı hakkında.
Her yönüyle mükemmeldi.
Onda Tanrının lütfü vardı,
Yer yüzünde faydalıydı.
Soyunun medar-ı iftiharıydı.
Lâkin boşu boşuna heba oldu,
Gençliğine doyamadı.
Herkesler hepsi için son derece üzüldü.
Bilhassa henüz bulunamayan ikisi için.
Derede ve denizde ellerinden geldiğince
Sürekli gözetleyen görevliler vardı.
Bana kesin olarak anlatıldığına göre
Nihayet Aralık ayının yirmi sekizinde
Rahmetli Şevket'i bulmuşlar tanınmaz halde.
Sahildeki kumlar içinde.
Kasaba'ya nakledip orada defnettiler.
Orada ona ağlamayan kalmadı.
Yücelerden yüce Tanrı onları affeyesin,
Onları nurlu tahtında şereflendirsin,
Hepsinin ailelerine, yakınlarına da
Sabırlar versin.
Sizler de boğulanlar için rahmete vesile
Biraz para vererek, basılmış bu
Şiirlerinden birer adet alınız.

Usta ozan Azinas'ın yaktığı bu ağıt 6 büyük sayfadan ve 245 dizeden oluşan Rum Halk Edebiyatı'nın şaheserlerinden biri sayılabilecek tarzda bir eserdir. Mesnevi tarzında kafiyeleşmiş olan bu ağıtı, şairinin olayın üzerinden belli bir zaman geçtikten sonra esaslı bir araştırma sonucu ve olaya tanık olanlarla birebir temas ederek kaleme aldığı görülür. Azinas bu fevkalade duygusal dizelerle kaleme aldığı bu eserinde, özellikle sürücülere esaslı öğütlerde bulunarak onlardan tedbirli olmalarını istemektedir. Bu arada aşırı yağışlardan dolayı taşmış olan Diyarizo, Ksero ve Aşeyla derelerinin azgın bir canavara dönüştüğünü ve suların köprülerin üzerinden geçtiğini belirtmektedir. Manzumede o gece sele verilen ilk kurbanların da Avukat Süleyman Şevket ve şoförü Salih isimli bir Türk olduğu

anlatılmaktadır. Bilahare aynı akıbete uğrayan şoför Stavros ve arabasında yolcu olarak bulunan kasiyer Lisandros isimli Rumlardı. Bu ağıtın diğerlerinden ayrılan bir özelliği de o gece meydana gelen olayda hayatlarını yitiren Türkler ve Rumlardan herhangi bir ayırım yapmadan konuyu daha geniş bir açıdan ele alarak işlemiş olmasıdır. Bu arada ağıtta o dönemin sosyal yaşamının kimi çizgilerine de rastlamak mümkündür. Örneğin; Leymosun-Baf arasında Pissuri adı verilen köyde hanlar bulunduğu ve otomobillerin burada yemek molası verdikleri belirtilmektedir. Bunun dışında adanın ünlü ürünlerinden olan harnıbın (keçiboynuzu) Baf köylerinden Leymosun'a taşınarak oradaki limandan dış ülkelere sevk edildiği anlaşılmaktadır.

Sel felâketinde canlarını yitiren dört kişiden sonra yolcu dolu arabasıyla köylü ve kentlileri Leymosun'dan Baf'a götürmekte olan Nicola adlı şoförün dereye düşmesine ramak kala taşkını farkedip bir faciayı engelleyen davranışı da ağıtta özellikle belirtilmektedir.

Süleyman Şevket'e Türklerin ve Rumların son derece saygı ve sevgi beslediklerini hatta onun ölümü üzerine Baf kasabasındaki mahkeme binalarında büyük salonda yer alan anma toplantısında Melisa Efendi'nin konuşma yaptığını görüyoruz.

Olayın 4 Aralık 1936 tarihinde yer aldığını ancak sellere kapılan Süleyman Şevket'in cesedinin aralık ayının 28'inde bulunup defnedildiğini anlıyoruz.

Bir Rum halk ozanı olarak selde hayatını kaybeden Süleyman Şevket ve diğerleri için ağıt yakan Azinas'ın şiiri bize, o dönemlerde Türklerle Rumların birlikte uyum içinde yaşadıklarını, aralarında husumet olmadığını ve birbirlerinin üzüntülerini paylaştıklarını gayet net bir şekilde anlatır. Unutulmasın ki aynı Rum halk ozanı 1938 yılında vefat eden büyük liderimiz Mustafa Kemal Atatürk için de çok duygusal bir ağıt yakmış bulunmaktadır.

Bu ağıtta dikkatimizi çeken bir nokta da Rum Halk ozanının "Yunanlı-Ellinas" sözcüğünü kullanmayıp, Rum sözcüğüne yer vermiş olmasıdır. Örnek dize şöyledir: "Εν έχει Τούρκους για Ρωμιούς να 'προυν να με δουουν". " Gelip beni göreceksin ne Türk ne de Rum vardır. "

1.2. Süleyman Şevket İçin Türk Ozan Mustafa Hulusi Tarafından Yakılan Rumca Ağıt

Makalemizde örnek olarak size sunacağımız ikinci ağıt yine Rumca olup bir Türk halk ozanı olan Mustafa Hulusi(Fedai) isimli bir akrabası tarafından yakılmıştır.

Mustafa Hulusi Kıbrıs Rumcasıyla şiirler, ağıtlar yazan son ve büyük bir ustaydı. Kıbrıs Türk halk ozanlarımızın sonuncusu ozan Mustafa Hulusi (Fedai) 18 Şubat'ı 19 Şubat'a (2008) bağlayan gece vefat etmiş bulunmaktadır.

1908 yılında Yalusa'da doğan halk ozanı, ömrünün büyük bir bölümünü Baf kazasına bağlı Vreçça (Dağaşan) köyünde geçirdi, orada evlendi, sekiz evlat sahibi oldu.

Sıhhiye memurluğu da yapmış bulunan Mustafa Hulusi, 1936 yılında köprü'nün seller tarafından yıkılması sonucu Baf'ın Aşelya deresinde şoförüyle birlikte denize sürüklenerek boğulan çok değerli genç ve yetenekli avukatlarımızdan Vreçça kökenli Süleyman Şevket'in anısına kaleme aldığı Rumca ağıtı o dönemlerde dillere destan olmuştu. 1000 adet basılan bu ağıtların 500 tanesi Latin harfleriyle Rumca olarak basılmıştır. Diğer 500 adet ise Rum alfabesiyle Rumca basılmıştır. Latin harfleriyle Rumca basılmasının nedenine gelince Türklerin de bu harflerle ağıtları daha kolay okuyup, anlamalarını sağlamaktır. O dönemlerde yaşlı Türklerin Baf yöresinde Rumca'yı yaygın bir biçimde bilip, konuştukları bir gerçektir.

Pürüzsüz bir dille yazılan ağıt, Rum Halk Edebiyatı'nın şaheserleri arasında yer aldı. Literatüre de geçmiş olan bu eser, tarafımızdan kendisinden derlenip, Türkçeye manzum olarak çevrilip Kıbrıs Türk Halk Edebiyatı'na kazandırılmıştır.

SÜLEYMAN ŞEVKET'İN AĞITI

Şairi: Mustafa Hulûsi.

Şiirin yazıldığı yer ve tarih: Baf, 04.12.1936.

Konuşmayı bırakın ve de sessiz oturun,
Ağıt okuyacağım onu iyice duyun.
Hristiyanlar, Müslümanlar etrafımda toplanın,
İlk kez göreceksiniz varlığımı Türk ozanın.
Yanlışlarım da olursa beni mazur görün,
Bulduğunuz köylerde sakın eleştirmeyin.
Okuma-yazma için ben hocaya gitmedim
Ki şiirlerimi hatasız söyleyeyim.
Doğduğum yer Vreçça isimli yerdir,
Ve adım da Mustafa diye bilinir.
Bahse konu kişiler köylülerimdi,
Dünyaya benden bir armağan bırakacağım,
Hemen şimdi söylemeye başlayacağım.
Tanrının takdirini size açıklayacağım.
Geçen yıl Aralıkta yer alan bir olayda,
Cuma gün saat dörtte dokuz yüz otuz altıda⁴.
Dünyaları yaratan gücü sonsuz Allahım

---

⁴ 1936.

Senden bir tek dileğim beş dakika lûtfundur.
Anlatayım Şevket'in düşüşünü köprüden.
Köprüden çoğu uçtu amma ve lâkin ben,
Yabancı ülkelerde yıllarca tahsil gören
Birinden bahsedecem, avukatımız Şevketten,
Derede boğularak can veren rahmetliyi
Kimin okuttuğunu da size söyleyeceğim.
Köyünde kaç kardeşi bulunduğunu,
Ölümüne neden olan kazayı nakledecem.
Ana-babasının iki çocuğu oldu.
Başına gelenleri anlatsam baygınlık geçirirler.
Küçüğüne Şevket, büyüğüne Mahir⁵ derler.
Şeytan onları, o yetenekli çocuğu kıskandı.
Tahsilliydiler, çok iyi insanlardı.
İyilerin iyisiydiler, Kıbrıs'ta ünlüydüler.
Size ana-babalarından da bahsedeyim,
Önce sırasıyla isimlerini söyleyeyim.
Analarına Rahme, babalarına Mehmet Kemal diyorlardı.
Yaşadıkları köyde bir enişterisi vardı.
Şevket'i evlâdı gibi sevdi ve yanına aldı,
Onu her gün muntazaman okula yollardı,
Hayli sıkı bir denetim altında tutardı.
Köyünün ilk okulundan pek iyi mezun oldu,
Eniştenin parasıyla "Şehir'de"⁶ okuyordu.
Bu okul da son bulunca enişte plânladı,
Avukat olmasını istiyordu biraz para sakladı.
Onu hemen tahsil için yurt dışına yolladı.
Ağırılığınca harcadı, hiç gözünü kırpmadı,
Eğitimi uğuruna çok paralar harcadı.
Umarı ki yaşlanınca kendine bakacaktı.
Tahsil sona ererek avukat oluverdi,
Yüce yaratan onu dereye armağan etti.
Bunu ona kimsecikler yapmadı ki asılsın,
Veya öldürülsün de yeryüzünden silinsin.
Alın yazısıydı bu, Allahın takdiri idi
Kıbrıs'ta anılacak, yaşayacak ebedi.
Lâkin yüce yaratan haksızlıkta bulundu,
Teyzesiyle enişteyi yapayalnız koydu.
Teyzesiyle enişte onu çok severlerdi,
Yürüyüşte bile onu takip ederlerdi.
Küçüklüğünden beri çok iyi birisiydi,
Daha okuldaykenden iyi olduğu belliydi.
Sorunları olanlar hep ona giderlerdi,
Tanıklık edenleri kendi cebinden öderdi.
Savunmasını üslendiği davaların

---

⁵ Mahir Adataş, kardeşiydi. 1994 yılında Türkiye'de vefat etti.

⁶ Şehir: Lefkoşa'ya eskiden Türklerin verdiği isim.

Yüzde yüzünü kazandığı görülürdü.
Çok diller biliyordu, İngilizcesi şahaneydi,
Hakimler onunla sohbet etmek dilerdi.
Her ay mutlaka büyük kentlere gitmek isterdi,
Davası olanların tümü onun yanına giderdi.
Onun güzel sözlerini, tatlı sohbetlerini
Dinlemek amacıyla yanına varmayan kalmamıştı.
Anası, babası, eniştesi, teyzesi
Tahsilinden dolayı gurur duymaktaydı.
Hatta biz köylüleri de iftihar ederdik.
Yirmibeş yaşında onu kara topraklar yuttu.
Böylesine iyi ve genç birisini toprağın
Yutması haksızlık ve günah değil miydi.
Aynı zamanda son derece alçak gönüllüydü.
Dilencilerle bile durup sohbet eder, şakalaşırdu.
Lâkin yaratanımız ve de onu kıskanan şeytan,
Yeryüzünde yürümesini istemediler.
Bir gece evinde oturup birşeyler atıştırdıktan
Sonra Leymosun'a gitmek istedi.
Biriki lokma atıştırdıktan sonra hemen
Yerinden kalkıp enişte⁷ ve teyzesinin
Üstüne sarıldı ve onlara Leymosun'a
Gitmek istediğini söyledi.
Orada halletmesi gereken işleri de vardı.
-“Yola çıkmak için artık geç değil mi?
Seni sabah biraz erken uyandırırız, gidersin” dediler.
Ona, havanın da çok yağmurlu olduğunu söylediler.
Komşular da Leymosun'a gitmemesini öğütlediler.
Kulübe vardı, şoför Salih'i aramaya koyuldu.
Kulübe girerkenden Salih ayağa kalktı,
Anlaşıldığına göre ona gitmemesini anlattı.
Onu caydırmak için “Sabah oluncaya dek bekleyeceğim,
Bu gece Leymosun'a gitmeyeceğim” dedi.
Şevket Efendi güldü, onun sırtına vurdu.
Talihsiz adam başına geleceklerden habersizdi.
Ona(şöföre) “Kalk be deli şakayı bırak,
Bu gece perilerle dans edeceğiz. ”
Salih ona: “Gidilecek gece değil,
Leymosun'a değil cennete gideceğiz. ”
Sanki de biliyormuş, ona söylemişler gibi.
Oradan hareketle yola revan oldular,
Leymosun'a gitmek için arabaya bindiler.
Yoluna koyacağı bazı işleri vardı.
Yolda giderken sanırım konuşmaya başladılar.

---

⁷ Enişte: Rumca şiirde θείον üç anlama gelmektedir. Dayı, amca ve enişte anlamlarını vermektedir. Şairle sohbetimiz esnasında bu kelimeyi hangi anlamda kullandığı sorduk, o da enişte olarak kullandığını söyledi.

Sevdikleri bayanlardan bahsetmeye koyuldular,
Böyle sohbet ede ede köprüye ulaştılar,
Dereye yuvarlandılar ve akıldan oldular.
Akılları adeta başlarından uçtu,
Kimbilir oradan oraya kaç kez tokuştu, durdu.
Allahbilir zavallılara nasıl geldi,
Yufka yürekliliğimizden acı içimizi deldi,
Az önce sadece birinden söz edeceğiz dedik,
Çoklarını toplayıp da zahmet çekmek istemedik.
Haber Baf'a ulaşır ulaşmaz hal hamur oldular,
Hristiyanlar ve Müslümanlar.
Eniştesi, teyzesi olayı hemen öğrendiler,
Rengi uçuşmuş birer cenazeye döndüler,
Böyle kötü bir haberi Kasaba'ya kim yaydı,
Kasaba ve yöresi bu haberle sarsıldı.
Hemen doktorlar ve Polis kumandanı
Yasaların emrettiği biçimde olay yerine vardı.
Onlara ek olarak vatandaşlar da gittiler,
Onları göstermesi için Tanrıya dua ettiler.
Salih'i hemen çamurlardan çekip çıkardılar,
Rahmetlinin vücudu al kanlar içindeydi.
Lâkin Şevket'i aradılar, aradılar, bulamadılar,
Ve de gerisin geri döndüler.
"Onu deniz aldı, götürdü" dediler.
Doktorlar Salih'i muayene ettiler,
Sonra Baf'a götürüp hemenden defnettiler.
Onu bulmak umuduyla yine Şevket'e gittiler.
Enişte ve teyzesinin ağlamaktan sesleri kısıldı,
Boğazları yırtılırcasına feryat ediyorlardı.
Hristiyanlar ve Müslümanlar da birlikte ağlıyordu,
Şevket için ağlıyor ve dövünüyordu.
Hayattayken Şevket de onlarla sohbet ediyordu.
Bunlardan ayrılarak ebeveyninden söz edeyim,
Babası, anası ve amcalarından diyeyim.
Anası ve babası köyde kalıyorlardı,
Onun kaybolduğu yerde hazır bulunmuyorlardı.
Ana, babası olayı iki, üç gün sonra duydular,
Babası, olayı, önce kahvede duydu,
İşittiği anda hemen akli başından gitti.
Evine varmak için koşuşmaya başladı,
Zaman kaybetmeden evinden sopasını alarak,
Baf'a gitmek için yola çıktı yaya olarak.
İçinin ateşiyle ağzından köpükler geliyordu
Karısı: "Elinde deyneğinle alel acele nereye diye" sordu.
Karısına: "Erken varıp bahçede suyu yoluna koyacağım,
Çok su indi, ağaçlarımızı aldı, götürdü,
Ki güzel meyvelerimiz olurdu da evlâtlarımıza da yollardık."
Hemen evin önündeki yolda bulundu,

Hayvanını almayı dahi düşünmüyordu.
Yolda yürürken hüngür hüngür ağlıyordu,
Ramak kaldı sakatlanıyordu.
Galatarya'ya varınca muhtarı buldu.
Muhtar Mahmut ve oğlu Kemal onu teselli etmeye koyuldu.
Çok yorgun düştüğünden onu Amarget'e götürdüler.
Aşırı ağlamaktan aklı başından gitti.
Oraya varınca hayvan aramaya gider,
Abdullah'ın oğlu Seyfi de ona yardım eder.
Seyfi ondan çok fazla para ister.
Lâkin hatır için ondan yarım lira alır.
Benzin tüketen otomobil dahi olsaydı,
Böylesi bir olayda bunca para almazdı.
Hemen o anda hayvana bindirildi,
Onu sağından, solundan tutarak Baf'a götürüldü.
Şevket'in babasını burada noktalayıp
Kadersiz anacığın gelelim.
Bir komşusu hemen gidip ona söyler,
Ağzını açar açmaz çilesi başlar.
"Haydi çabuk kocanın arkasından gidesin,
oğlun Şevketimiz için sen de yaş dökesin. "
Anında deli bir yaban güvercinine döndü,
İçi yandı, gözlerinden oluk gibi yaşlar boşandı.
Ağlayarak fırlayıp yolun ortasında bulundu,
Zavallı anacığın ne acılara düşer oldu.
Ağlayıp dövünerek yerlere düşüyordu.
Olayı duyar duymaz hayal görmeye başladı,
Peşinden gelmesi için yeğeni
Ali'nin oğlu Abdullah'a haber saldı.
Kadıncağın "Oğlum Şevketim" diye ağlayıp sızlarken,
Köylüler ona: "Belki yalanlarıdır" diyorlardı.
İşitilen bu felâket yalan olmaz diyordu,
Olayı duyan babası ateşlerde yanıyordu. "
"Ah oğulcuğum, melek oğlum, diyordu,
sözlerin, dudakların şekerdi sanki.
Ah evlâdım diyordu, gözümün nuruydun,
Ben, senin, cenazeme gelmeni bekliyordum.
Bu başıma gelenler nedir diyordu,
Sesi saatten saate azalıyordu.
Ağlamaktan, ah etmekten sesi çıkmıyordu,
Böyle bir olayın olmasını beklemiyordu.
Abdullah, oğlu Şevket'i bulmak umuduyla
Onu alarak Kasaba'ya doğru yola koyuldu.
Nalbant Şevket ve kunduracı Ahmet de
Arkadaşlık namına peşine takıldılar.
Ona yardım edip Baf'a götürmeye karar kıldılar.
Ağlayıp ah- figan etmek adamı çürütür,
Yarı yolda ona yetişerek koluna girdiler,

Ana babası da feryat edip inlediler.
Amarget denen köye vardıkları zaman
Hemen anında aradılar binecek bir hayvan.
Lâpithyulu Cemali o köyde evliydi,
O gariban da onlara hayvanını verdi.
Hayvanı buluncalar Ahmet geriye döndü,
Şevket'in anasının aklı tamamen söndü.
Hayvana binip oğluna gitmek üzere
Nalbant Şevket ve yeğeni ile yola düzüldü.
Kasaba'ya girince eşine yetiştiler,
Ve tüm hazır olanlar gözyaşları döktüler.
Tüm akrabalar orda bir araya geldiler,
Kimileri bayılıp yerlere serildiler.
Doktor İhsan Efendi yanlarına varır,
Bayılan kişileri muayeneye durur.
Sırasıyla hepsini ayıltır birer birer,
Onların tümü yeniden Şevket için yaş döker,
Dereye doğru gidip tekrar gözlem yaparlar,
Onu görebilmek için Allah'a yakarırılar.
O kadar bakmakla da onu göremediler,
Kısacası oradan Kasaba'ya döndüler.
Sıra geldi şimdi artık bahsedeyim rahmetliden,
Topraklar ve taşlar onu örtmüştü iyiden.
Toprağın altında bir ay kadar kalmıştı,
Derileri yüzülmüş sadece vücut kalmıştı.
Bir ay geçtikten sonra yine seller oluştu,
Şevket'i yüzeye çıkardı, sular oğün çoştı.
Bir çoban onu buldu ve de bağırıyordu.
Desteban⁸ onu duyarak yanına sokuldu.
Desteban çobanı Kasaba'ya gönderdi,
Polise bir ifade vermesini söyledi.
Aynı saatte Kasaba'ya vardı,
ve polise gidip ifade verdi.
Polise der: "Bir insan cesedi buldum,
Yüzü ve elleri soyulmuş."
Polis yetişebilmek için hemen oraya koşmuş.
Muayene etmek için doktor da almışlar,
Polis kumandanı ile muayene etmişler.
Yasa gereğince onu Kasaba'ya götürdüler.
Kasaba'ya varınca tekrar muayene ettiler.
Emir verip bekletmeden hemen defnettiler.
Lakin bunu nakletmeye dermanım yok,
Çünkü yasa boğulurum gözyaşlarım çok.
Buraya kadar, hikâyeye son veriyorum,
Memnun olanlarınız kitapçık alsın diyorum,
Bir kuruşa satıyorum, benden esirgemeyin,

---

⁸ Desteban: Kır bekçisi.

Alın, okuyun bunları derhatır eyleyin.
Bunu açıklamayı çoktandır istiyordum,
Lâkin onu bastırarak param yok diyordum,
Şimdi çalışarak birkaç kuruş kazandım,
Ve de karar vererek bu Kasaba'ya vardım.
Şiirimi düzen içinde devamlı yayınladım.
Ve de olan biteni değiştirmeden yaptım.
Beni dinleyenlerin akıbeti hayır olsun. ,
Buraya gelip de beni görenlerin tümü.
İyi olan evlâdı herkes hatırlar,
Ona rahmetler gerek bana da sizlerle uzun ömürler.

Mustafa Hulusi'nin bu eseri Rum halk ozanı Azinas'ın eserinden pek de aşağı değildir. Güzel bir Rumca ile söylenen bu eser şairinin ilk ağıtı olmasına rağmen gerek dili gerek kafiye düzeni gerekse dizelerdeki sağlamlığı açısından son derece başarılıdır. Türk halk ozanının Azinas'tan farklı olarak işlediği bu sel felâketinde diğerlerine değinmediği, daha çok köylüsü ve akrabası olan ünlü Avukat Süleyman Şevket'ten bahsedip onun acı dramını dile getirdiği görülmektedir. İyi bir tahsil gördüğünden söz ettikten sonra ailesinden bahsederek ana-babasının isimlerini vermesi, büyük kardeşi olan Mahir beyden söz açması da Azinas'tan farklı olan özelliklerdir. Bu arada onun eğitiminde son derece etkin olan eniştesi ve teyzesinden de bahsettiği görülür. Bu genç yeteneğin ölümünden anne, babası kadar onların da etkilendiği dizelerde dile getirilmektedir. Bu ağıtta Hristiyan ve Müslümanların birlikte gözyaşı döktükleri ve Şevket için dövündükleri de görülmektedir. Bu arada ağıtta, Kıbrıs Türk yaşamına ışık tutacak olan önemli bilgilerin bulunduğu da bir gerçektir. Örneğin Vreçça'dan Baf kasabasına giden yol güzergahında mevcut Türk köylerinden (sonradan oralarda Türkler kalmamıştır), Galatarya, Amarget gibi yerleşim yerlerinin o yıllarda karma yerleşim yerleri olduklarından, Galatarya muhtarının da Mahmut isminde birisi olduğundan bahsedilmektedir.

Ağıtta özellikle annenin feryadı ve acı içinde oğlunu görebilmek için Baf kasabasına doğru kilometrelerce yolu kat edişi dile getirilmektedir. Bu arada bir zamanlar özellikle Baf kazasında tüm halkın sevip saydığı aslen Vreççalı olan Dr. İhsan Ali efendinin de cenaze nedeniyle bayılan kişileri ayılttığını anlatan dizeler oldukça ilgi çekicidir.

Mustafa Hulusi bu güzel ağıtının sonunda, olayları hiç değiştirmeden olduğu gibi kaleme aldığını da belirtmeden geçmemektedir. Bu arada broşür şekline dönüştürdüğü ağıtının bir kuruşa satıldığı yine dizelerden anlaşılmaktadır.

1.3. Süleyman Şevket İçin Ulviye Mithat'ın Kaleme Aldığı Ağıt

Feryat adını taşıyan bu ağıt 6 dörtlükten oluşmakta olup 1936 yılında kaleme alınmış bulunmaktadır. Dizelerden anlaşıldığına göre bu ağıt Süleyman Şevket'in cesedinin henüz bulunmadığı günlerde yazılmış ve "Söz" gazetesinde yayınlanmıştır. Aşağıdaki ağıt ışığında rahatlıkla söyleyebiliriz ki bu ağıt, sıcağı sıcağına kaleme alınmış bir ağıttır.

FERYAT

Şairi: Ulviye Mithat Hanım.

Şiirin yazıldığı tarih: 1936.

Geliniz hep toplanalım bu matem başında,
Aramızdan koparıldı henüz pek genç yaşında,
Bir satırcık yazı bile yoktur meçhul taşında,
Senin için aziz ölü hepimiz kan ağladık.

Ah Süleyman, bizim için bir ümittin, emeldin,
Akıllıydın, bilgiliydin, çoğumuza bedeldin,
Zamanında milletini koruyacak bir eldin,
Senin için büyük şehit hepimiz kan ağladık.

Bilmiyoruz ne kabrini, ne yerini senin biz,
Zalim felek bırakmadı hayatından hiç bir iz,
Bu matemde müşteregiz küçük büyük hepimiz,
Senin için bedbaht ölü, ağladık kan ağladık.

Vücudunu katil dere nerelere sürüdü,
Seni yutan azgın sular denize mi yürüdü,
Faciannın karanlığı gönlümüzü bürüdü,
Senin için garip Şevket, hepimiz kan ağladık.

Gittin, gittin, ebediyyen gençliğine doymadan,
Acep hangi kumlar gömdü cesedini soymadan,
Ulu Rabbim, pek büyüktür verdiğimiz bu kurban,
Senin için yüce şehit, hepimiz kan ağladık.

Tanrı! Kimsin, nesin ? söyle bu zulmüne sebep ne,
Neden kıydın milletimin en değerli erine,
Mel'un ecel, eserine bak sevine sevine,
Hayat değil, deha gömdün, lanet olsun şerrine,
Senin için ah Süleyman, hepimiz kan ağladık.

1.4. Süleyman Şevket İçin Mahmut İslâmoğlu'nun Kaleme Aldığı Ağıt

Ayrıca günümüz şairlerinden Mahmut İslâmoğlu'nun da 2009 yılında, Süleyman Şevket için kaleme almış olduğu bir ağıt bulunmaktadır. Ağıt aşağıda verilmiştir. Bu ağıt Süleyman Şevket'in annesinin ağzından çıkmış gibi bir özellik taşımaktadır.

SÜLEYMANIM

Şairi: Mahmut İslâmoğlu.

Şiirin yazıldığı yer ve tarih: Lefkoşa, 2009.

Yağmur yağar gökler çakar
Dereler köprüler yıkar
Canım Süleymanım benim
Ne bilsin yollara çıkar.

Süleymanım iki gözüm
Ağlamaktan görmez gözüm.

Ulaşmadan hedefine
Varamadan genç yârine
Canım bir tanecik oğlum
Gömüldü suya, derine.

Süleymanım Süleymanım
Sensiz seyirmiyor canım.

Aşelyanın dereleri
Açtı bize yareleri
Süleymanım madem ki yok
Viran kalsın herbir yeri.

Süleymanım Süleymanım
Yoluña gurban bu canım.

Sonuç

Günümüze kadar Ulviye Mithat Hanım'ın mevcut ağıtı, bu alanda yazılmış tek ağıt olarak bilinmekteydi. Sizlere yukarıda sunduğumuz Rumca ağıtlar henüz gün ışığına çıkmamıştı. Onları bulup sizlere sunmanın gururunu yaşamaktayız.

KAYNAKLAR

- Artun, Erman. (2004). *Türk Halk Edebiyatına Giriş*. İstanbul: Kitapevi Yayınları.
Boratav, Pertev Naili. (1982a). *Folklor ve Edebiyat 1*. İstanbul: Adam Yayınları.
Boratav, Pertev Naili. (1982b). *Folklor ve Edebiyat 2*. İstanbul: Adam Yayınları.
Çağımlar, Zekiye. (1999). *Adana Yöresi Avşar Ağıtları ve Bu Ağıtların Adana Aşıklık Geleneğine Etkisi*, Yayınlanmamış doktora tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
İslamoğlu, Mahmut. (1994). Kıbrıs Rumcasında Türkçe Sözcükler. *Kıbrıs Türk Kültür ve Sanatı*. Lefkoşa, s. 137-150.
İslamoğlu, Mahmut. (2004). *Kıbrıs Türk Folkloru*. Genişletilmiş II. Baskı.
Öznur, Şevket (2005). "Rum Halk Edebiyatı'nda Türk Kültürü İzleri". *Kıbrıs VI. Türk Kültürü Kongresi*. 21-26 Kasım 2005, Ankara.

- Öznur, Şevket. (2008). Halk ozanı Mustafa Hulusi (Fedai) ile yaptığımız birebir söyleşi. 16 Eylül.
- Öztürk, Ali. (1986). *Türk Anonim Edebiyatı*. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Yangullis, Konstantinos. (2002). Ο Turko Kyprios Biidaris Mustafa Hulusis Ge O Thanados Du Thigiğoru Süleyman Şevket do 1936, 342-358, Kentro Episdimonikon Erevnon, XXVIII, Lefkosia.
- Yangullis, Konstantinos. (2002). Ο ΤΣΑΡΚΙ / ΤΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ ΑΣΕΛΕΙΑΣ / ΚΑΙ ΤΑ ΤΕΣΣΕΡΑ ΘΥΜΑΤΑ ΤΟΥ / Συμβάν τες 4 Δεκεμβρίου 1936 / Σουλεημάν Σιεφκέτ (δικηγόρος) / ΠΟΙΗΜΑ ΥΠΟ / Χ. Μ. ΑΖΙΝΟΥ / Εκ Φιλούσης - Πάφου / 1937 / ΤΥΠΟΙΣ: ΧΡ. Γ. ΣΤΑΥΡΙΝΙΔΗ - ΛΕΥΚΩΣΙΑ. 342-358, Kentro Episdimonikon Erevnon, XXVIII, Lefkosia.
- Yangullis, Konstantinos. (2003). *Türk Sözleri Kıbrısın Lehçede*. Lefkoşa.